

Formació i professionalització en el marc de la convergència europea

Alfred Mauri

Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents

Remei Perpinyà

Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents

1. La realitat professional: els nous perfils professionals que s'estan demandant

És general la percepció que la implantació de la professió arxivística al nostre país ha pres en els darrers anys una embranzida molt notable que ha donat lloc a una demanda creixent de nous professionals. Però aquesta percepció, o evidència si es prefereix, creiem que demana una anàlisi detinguda de com ha evolucionat i d'una prospecció respecte de com ho pot fer en el futur.

La reflexió sobre les bases de la formació acadèmica no pot ser aliena ni a la situació actual ni a aquesta prospecció de futur. En aquesta primera part de la ponència ens proposem dur-la a terme, conscients de les limitacions que ens imposen la manca de dades i d'indicadors que abastin de manera suficient la complexitat d'una realitat que, massa sovint, s'ha circumscrit a l'àmbit de l'administració pública i dels arxius públics. Malgrat les dificultats, mirarem d'endinsar-nos també en la problemàtica arxivística a l'empresa privada. No ho podrem fer en relació a l'evolució de l'arxivística, però sí a l'hora de definir la configuració dels perfils professionals futurs.

Iniciarem el nostre recorregut analitzant la cronologia de la implantació d'arxius, la gràfica de la qual podem veure a la figura 1.

Tot i que centrarem la nostra anàlisi de forma preferent en els darrers vint-i-cinc anys, hem considerat la totalitat de les dades disponibles. Al tombant del segle passat Catalunya comptava amb un total de 39 arxius¹, als quals cal afegir-ne alguns més dels que no ens consta la data de creació. Fet i fet, cap a una cinquantena.

Durant una bona part del segle el ritme de creació de nous centres se situarà en una mitjana de cinc cada dècada entre 1900 i 1970, situant-nos així cap a 75-80 centres aproximadament. Però a partir de mitjans de la

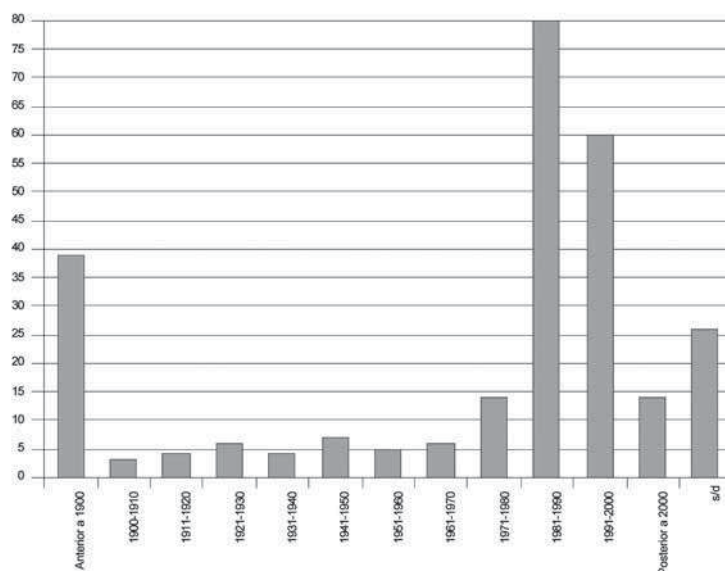

Figura 1. Cronologia de la creació dels arxius catalans (Font: *Estadístiques Culturals de Catalunya, 2005*).

dècada de 1970, durant la qual es crearan un total de 14 arxius, es percep una inflexió primer tímida, amb la creació de 10 arxius entre 1977 i 1980, que es consolidarà de forma clara en les dues dècades següents: 80 nous arxius entre 1981 i 1990 i 60 més entre 1991 i 2000. En total, afegint els centres de creació més recents, el 2006 ens situàvem en 268 arxius. És a dir, que el 57% dels arxius catalans han estat creats en els darrers 25 anys i d'aquests, el 30% entre 1981 i 1990, el 22% entre 1991 i 2000 i un 5% més en els darrers 5 anys.

Tot i l'esforç fet, és clar que no som pas al llindar de la saturació, com es veu de forma prou clara solament observant-ne la distribució territorial (figura 2) on, malgrat la correspondència entre la menor densitat d'arxius i la demogràfica, hi ha zones on els arxius són encara totalment absents². No ens ha estat possible elaborar una representació de la correspondència entre els organismes i institucions que han de disposar d'arxiu segons la Llei 10/2001 i aquells que encara no en disposen, que sens dubte seria molt més representativa encara, però, solament de la cobertura territorial, ja es pot inferir la magnitud del que resta pendent. Cada àmbit on s'inicia un procés de normalització de les funcions arxivístiques es revela com un autèntic nou filó per a l'ocupació professional. Pensem, només, en el camp dels arxius de Justícia, per esmentar ni que sigui un sol exemple.

Per afrontar adequadament el propòsit d'aquesta ponència ens cal, a més de veure l'evolució en la implantació dels arxius, valorar la seva

Figura 2. Mapa amb la identificació de municipis on es registra l'existència de al menys un centre d'arxiu.

tipologia i allò que fa referència al personal que hi treballa. Pel primer punt disposem de dades prou concretes, però pel que fa al segon, són més generals i ens permeten conèixer l'evolució solament a partir de 1998.

La titularitat del 28% dels arxius (75) correspon a la Generalitat i custodien el 55,5% de la documentació total, mentre que el 45% (121) corresponen a l'Administració Local i custodien el 31% de la documentació. La resta d'arxius, de titularitat estatal, eclesiàstics i altres, representen un 27% dels centres (72), però custodien entre tots poc més del 13% de la documentació.

Pel que fa al dinamisme d'aquests arxius en relació als organismes als quals pertanyen tenim un indicador indirecte per avaluar-lo, el préstec de documents, és a dir, la resposta a la demanda interna de documents que, en els darrers cinc anys, ha augmentat en un 160%. Pel que fa a les consultes, que per tant inclouen tant les del propi organisme al qual pertany l'arxiu com les dels usuaris externs, s'han incrementat en el mateix període en un 197%. Clar que aquestes xifres barregen les consultes i préstecs de tot tipus d'arxius, tant històrics com administratius, i tant amb finalitats administratives com històriques pel que fa a les consultes, però per la seva magnitud són prou eloqüents.

Com ha evolucionat el personal dels arxius? El 1998 el nombre total de persones adscrites professionalment als arxius era de 561. Aquesta xifra s'elevava a 828 a finals de 2004, el que equival a un augment de

pràcticament el 48%. En cap dels dos casos hem comptabilitzat el personal que figura com a *col·laboradors*, ja que interpretem que no es tracta de personal que mantingui una vinculació contractual.

Categoria	1998	2000	2002	2004	%
Llicenciats	248	319	341	364	37,6
Diplomats	27	35	44	43	4,4
Bibliotecaris	37	42	35	34	3,5
Restauradors	4	7	4	8	0,8
Altres tècnics	77	78	94	87	9,0
Administratius	126	162	180	227	23,5
Subalterns	42	63	58	65	6,7
Col·laboradors	222	186	164	140	14,5
Total	783	892	920	968	100,0

Figura 3. Evolució del personal dels arxius de Catalunya. 1998 – 2004 (Font: *Estadístiques Culturals de Catalunya, 2005*)

Tant els volums documentals, com les titularitats dels arxius i la seva dinàmica apunten clarament a l'eclosió d'un posicionament radicalment diferent de l'arxiu al que podíem trobar fa vint-i-cinc anys o menys. Un període en el qual la mateixa llei d'arxius ha evolucionat des d'un enfocament historicista i de caire patrimonial, cap al foment d'una implicació directa de l'arxiver en el procés de producció documental dins les organitzacions.

Aquesta transformació, per la mateixa forma com s'ha produït, amb una realitat que durant anys s'ha desenvolupat aliena als plantejaments de l'anterior llei d'arxius, evidencia per si mateixa el canvi en el posicionament del professional de l'arxivística i allò que possiblement és el més rellevant: la identificació amb una problemàtica concreta que s'espera que resolgui. I això ja assenyala un canvi radical pel que fa als perfils que es demanen.

Òbviament remarquem aquí els trets més evidents d'aquest canvi, que prefigura un nou model de professional de l'arxivística, implicat en el funcionament administratiu de les organitzacions. Però pensar això i creure que solament estem parlant d'un nou perfil de professional que s'afegeix al que podríem considerar l'arxiver tradicional, seria un error. No estem parlant d'un ventall d'oportunitats professionals que s'obre i es ve a sumar a les existents, sinó d'un canvi substancial de la professió i del que es demana als professionals, tant en entorns administratius com d'arxius històrics.

Amb les dades que tenim a la ma s'observa clarament com allà on es normalitza mínimament el servei d'arxiu, l'organització a la qual pertany

en fa ús i l'incorpora progressivament com a recurs de suport en la gestió. Si no fos així, de cap manera les dades de consulta, i especialment les de préstec, haurien experimentat l'evolució que hem vist. La interpretació d'aquestes dades es referma amb la de les que s'han observat en altres estudis realitzats a Catalunya en relació a la percepció dels arxius en el sí de les organitzacions públiques. En una mostra de 128 arxius³, el 0,78% responia que el nivell de coneixement per part dels usuaris interns era nul; el 10,15% considerava que eren poc coneguts; el 19,53% el qualificava d'irregular, mentre el 69,53% el considerava raonablement bo.

Per tant, en relació als organismes públics, la demanda que es fa als arxius s'orienta clarament a un suport tant en la mateixa gestió administrativa com en la dels fons documentals que li donen suport. Un clar indicatiu de consolidació d'una arxivística integrada que demana uns professionals formats d'acord amb aquest enfocament. Tampoc sembla plantejar cap dubte que el millor instrument de difusió del potencial que ofereix l'arxiu és l'adequada articulació dels seus serveis. En definitiva, la pròpia activitat dins de l'organització esdevé un boca-orella intern i, alhora, el millor instrument de promoció i consolidació.

En aquest punt radica segurament la inflexió clau en el perfil professional, amb independència de les característiques i la tipologia dels fons. S'ha de donar resposta a una demanda dels usuaris que no es limita ja tant a reclamar la consulta de documents, sinó que s'estén a un concepte més ampli com és rebre un conjunt de serveis associats a l'arxiu, sigui aquest històric o administratiu. Segurament cal que ens sentim satisfets ja que durant força temps, a banda de parlar endèmicament de la incomprensió envers la nostra professió i funcions, la reclamació que hem fet al nostre entorn ha estat precisament que es posés en valor la funció dels arxius dins de les organitzacions i a la societat. Tot assenyala que la tendència global és adonar-se d'això i, en conseqüència ara toca treballar per a no defraudar expectatives.

Amb independència dels tòpics ocasionals, que confonen els arxivadors amb els arxivers i imaginem persones de vida recollida i obsessiades per l'ordre, el cert és que tenim davant un repte on es combinen una exigència de coneixements específics i tècnics sobre la documentació, els contextos i els instruments utilitzats en la seva producció, amb la capacitat d'actuar incidint, a més, en la resposta a una demanda que es configura a partir de la necessitat de resoldre problemes. I això significa uns coneixements i unes habilitats en relació als documents i també en relació a la gestió dels centres d'arxiu i a la intermediació i relació amb els usuaris.

Amb totes les limitacions i mancances, sembla que el panorama actual que podem dibuixar en relació als arxius públics i les tendències futures, és el de la progressiva normalització i consolidació. Un camí en el qual la legislació ha començat a exercir una pressió, i alhora orientació, que es complementa amb l'exercida per la necessitat de resoldre la

gestió documental i que de forma, diguem espontània, es manifesta a les pròpies organitzacions quan s'assoleix un cert nivell de complexitat mal resolta i s'esdevé la pèrdua de control sobre la documentació que es genera.

Però aquest panorama no és pas el mateix en relació a les empreses, amb les quals encara hi ha una barrera que no permet la permeabilitat necessària per donar a conèixer les solucions que ofereixen l'arxivística i la gestió documental.

Ni de lluny disposem en aquest cas de dades mínimament equiparables a les que hem vist més amunt en relació a les organitzacions públiques, però pensem que val la pena aturar-se a valorar la dimensió que representen.

Les dades més recents de l'INE, corresponents a 1 de gener de 2006, identifiquen per a l'àmbit de Catalunya un total de 578.340 empreses. És clar que immediatament cal preguntar-se quines són les seves dimensions. Les mateixes estadístiques ens proporcionen un indicador que, pel nivell de detall que ens interessa, podem considerar suficient: el nombre d'assalariats. La taula de la figura 4 resumeix aquestes dades.

	Empreses
Cap assalariat	297.821
1 a 2	152.822
3 a 5	60.143
6 a 9	29.527
10 a 19	20.712
20 a 49	11.617
50 a 99	3.009
100 a 199	1.523
200 a 499	797
500 a 999	219
1000 a 4999	133
5000 o més	17
Total	578.340

Figura 4. Nombre d'empreses a Catalunya per rangs d'assalariats (Font: INE)

És clar que aquestes dades són per si soles molt genèriques, ofereixen només la possibilitat de considerar una variable i no permeten avaluar les necessitats directament vinculades a la gestió documental i l'arxiu. Però adonar-se que hi ha més de 30.000 empreses que tenen entre 10 i 50 assalariats, per esmentar un segment, ja dona motius per a pensar. No diguem si considerem els segments que ocupen més de 100 assalariats que, sense ser tant nombrós, resulta prou gran com per preguntar-se per quina raó, en un panorama tant ampli, el professional dels arxius no s'hi veu pràcticament per enlloc.

Tot i que no disposem de dades quantitatives, sabem que el sector empresarial, o al menys una part, ha intentat i aplica solucions més o menys exitoses per afrontar el problema de la gestió documental i l'arxiu, amb resultats desiguals, però allunyats en molts casos de l'eficiència que els pot aportar la metodologia arxivística. Trobem sovint solucions que parteixen d'un plantejament conjuntural, eficaç en els resultats immediats, però molt probablement insuficients a mig i llarg termini, especialment.

Sense entrar en el detall de la tipologia d'empreses⁴ un nombre creixent estan aplicant normes de qualitat, el que alhora deriva en un augment de la complexitat pel que fa a les necessitats de gestió documental, com es desprèn també del fet que s'hagi desenvolupat una ISO com la 15489.

On rau la diferència que ha portat a la progressiva incorporació de professionals dels arxius a l'àmbit de l'administració pública i en canvi, no hagi estat així en relació al sector privat, tot i l'existència d'unes necessitats manifestes i d'un teixit empresarial prou ampli?

Tot i que la resposta que ens hem donat convencionalment i les estratègies, poques, que s'han endegat fins ara, s'han orientat cap a la presentació dels professionals a l'empresa, d'escàs èxit evident, creiem que la resposta es troba en el perfil professional i, es clar, en com i cap a on s'ha d'enfocar la formació que el configura.

En l'àmbit públic l'existència d'arxius històrics ha jugat, de ben segur, un paper destacat en la visualització d'una professió que, en bona part, en aquest sector ha tingut l'oportunitat de mostrar de manera directa les seves capacitats en la resolució dels problemes, primer d'arxiu i després de gestió documental, seguint la idea expressada més amunt del boca-orella intern. Cal considerar, a més, la incidència dels professionals sobre la configuració del marc normatiu. Però en l'àmbit empresarial, on aquesta situació avantatjosa d'entrada no es donava, la penetració professional ha estat pràcticament irrellevant.

La creença que l'estratègia havia de ser la mateixa en ambdós àmbits no ha estat efectiva, segurament, per equivocada. Creiem que la resposta es troba, com ja hem insinuat, en el mateix perfil professional.

El sector empresarial no formula la seva demanda reclamant professionals que li resolguin el problema, sinó productes. I això, fins ara, no ha estat el fort d'una professió que ha trobat els seus llocs de treball, i encara en seguirà trobant en un futur immediat, en un sector molt atractiu com ho és el públic.

Al perfil professional li manca clarament la capacitat per endinsar-se en el desenvolupament de solucions que, tot i que s'acompanyen de professionals de l'arxivística i la gestió documental, no es defineixen ni s'hi sustenten de manera exclusiva. És a dir, solucions que no impliquen la mateixa relació laboral i/o professional que estem acostumats a establir amb l'administració pública i que, a més, cal desenvolupar en col·laboració amb experts en tecnologies informàtiques.

Si els nous perfils professionals no desenvolupen aquestes capacitats, segurament el sector empresarial no solament serà impenetrable, sinó que l'allunyament serà creixent. Mai com ara s'han dibuixat de manera tant clara oportunitats emergents com aquesta i no és una ocasió per deixar-la passar.

2. Les bases de la formació acadèmica

Definir les bases de la formació, independentment del model acadèmic específic que se segueixi, que en aquest cas comentarem en el darrer apartat en relació a l'Espai Europeu d'Educació Superior, és una qüestió que reclama una bona dosi de reflexió, i encara de manera més intensa quan a casa nostra s'ha iniciat un debat força esbiaixat en relació a les especialitats universitàries. És un debat en el que aquí no entrarem, però sobre el que sí cal un posicionament previ clar sobre si considerem la formació universitària com una resposta merament conjuntural en relació a la nostra societat avui, o com una acció estratègica de modernització, innovació i desenvolupament. Clarament ens situem en la segona opció i des d'ella enfocarem aquesta ponència.

Com a evolucionat fins ara la realitat professional ja ho hem vist. Insistim, ara, en cap a on apunta en el futur, ja que és imprescindible per no caure en el parany d'avaluar els estudis universitaris des d'una perspectiva exclusivament orientada a satisfer el que es percep com la demanda actual.

La figura de l'arxiver erudit, coneixedor de la història i sabedor dels topants on trobar els documents i la informació, es veu avui superada per un context molt diferent, amb una demanda que configura una diversitat d'escenaris que fins fa uns anys no es donaven. No és pas possible definir-los tots i cada un d'ells, però si aproximar-s'hi a través de la caracterització dels que podem considerar com de referència.

– *L'arxiu històric*

L'arxiu històric ha estat durant molts anys pràcticament el referent que es corresponia amb la definició d'arxiu, en una clara analogia entre arxiu i història. Avui, quan l'arxivística ha definit el seu camp d'actuació a partir de considerar el cicle de vida complet dels documents, amb el que això comporta en relació al desenvolupament de l'avaluació documental per a determinar els criteris de conservació, l'arxiu històric abandona el seu caràcter "monumental" i esdevé una peça dins un sistema arxivístic complex. L'articulació com a sistema s'enfronta directament al factor atzar com a dominant en la determinació d'allò que hem de considerar, o s'ha d'integrar, com a patrimoni documental, deixant pas a una definició d'aquest a partir de criteris tècnics prèviament establerts i explicitats.

Evidentment això no significa bandejar els altres valors, fins i tot emotius, que poden dimanar dels documents, però redefineix en profunditat els mecanismes a través dels quals l'arxiu històric es nodreix.

Molts arxius històrics conserven fons tancats, de manera que les consideracions anteriors poden semblar poc rellevants. Però el canvi que s'ha esdevingut no es limita al procés de formació dels fons, sinó que es veu afectat per un altre de no menys transcendència i que fa referència als usuaris d'aquests fons.

Aquest és un punt que sempre desperta opinions controvertides. L'usuari de l'arxiu històric ha canviat o, si es prefereix, s'ha ampliat. Aquest és un fenomen del tot lògic i que no es pot desvincular de la millora en el nivell formatiu de la societat, malgrat que ens entestem en destacar els seus aspectes més negatius, especialment pel fet que, vulguem o no, és un canvi que trenca la comoditat derivada del tracte amb uns interlocutors de perfil fins ara molt uniforme. El debat que això ha suscitat el podem exemplificar fent esment de les reticències que ha despertat la presència als arxius històrics de persones interessades en recerques genealògiques molt concretes, que potser han estat l'avançada que anuncia la diversificació creixent dels usuaris que hauran d'atendre aquests arxius a curt termini. I vulguem o no, els arxius han de treballar amb la realitat que hi ha i no amb la idealitzada. No oblidem tampoc que aquesta situació té parcialment un origen que no es pot desvincular, tampoc, del resultat positiu de les actuacions en favor de potenciar una percepció social més sòlida i positiva dels arxius. Tot té el seu preu i solament els ingenus podien somniar que aquesta major valoració social es traduís en una actitud de simple "veneració patrimonial". Necessàriament havia de comportar una ampliació en els perfils dels usuaris.

Però la qüestió va encara més enllà ja que els perfils dels usuaris habituals, els investigadors, també s'està transformant. Els usuaris dels arxius històrics, investigadors professionals o no, demanen qualitat del servei, i aquesta no la mesuren ja solament per la possibilitat d'accedir al document, sinó per tot un seguit de variables: disponibilitat d'eines per a la recuperació de la informació i els documents, condicions adequades de treball als espais de consulta, horaris amplis i facilitat d'accés, serveis de reproducció i agilitat en la resposta a les demandes... A tot això cal afegir a més el canvi que està suposant el desenvolupament d'Internet en la relació usuaris – arxius. L'usuari vol accedir a informació cada vegada més detallada i a més serveis de manera remota, i no es conforma amb trobar al web la informació general de l'arxiu, sinó que hi demanda serveis arxivístics.

– El servei d'arxiu i la gestió documental

La redefinició del camp d'actuació de l'arxivística, que hem comentat en l'apartat anterior en relació als fons històrics, no es pot desvincular de les conseqüències que té en relació al funcionament de les organit-

zacions pel que fa a la seva organització i gestió i a la producció documental que li dona suport.

La implantació primer de sistemes informàtics a les organitzacions, i més recentment de l'anomenada gestió de la informació i del coneixement, semblava que aportaven la resposta definitiva a les necessitats de les organitzacions en relació a la documentació. La confusió inicial a poc a poc es va esvaint, alhora que de manera cada vegada més nítida es dibuixa la potencia que ofereixen la teoria i la metodologia arxivístiques. Certament la informació és la matèria primera del document, però quan aquesta s'enregistra i esdevé document es registren també un conjunt de dades contextuais que, alhora, són resposta necessària als requeriments que han de complir els procediments que han donat lloc a la creació d'un document concret. Aspectes com l'autenticitat o la integritat del document, la identificació del procés que l'ha generat, etc., s'identifiquen en el conjunt informació – metadades que el constitueixen i no en el contingut informatiu explícit per si sol i exclusivament.

És així com l'arxivística pot aplicar els seus principis al cicle de vida del document anant més enllà i participant de manera activa en el disseny mateix de les tipologies documentals i en la definició dels seus continguts informatius; intervenint en la identificació i definició dels procediments i dels circuits administratius, afavorint una economia de la informació i la reducció de la incertesa en la gestió. En definitiva, plantejant la producció documental a les organitzacions com un producte més, o a vegades l'únic, entre els que constitueixen la seva activitat.

Des d'aquest enfoc, la combinació de les tècniques pròpies de l'organització productiva i l'enginyeria de sistemes, amb l'aplicació de les dels sistemes de gestió documental i el suport d'eines de gestió electrònica de documents i de control de processos, ofereix unes possibilitats reals d'innovació i millora de les organitzacions, amb independència que siguin públiques o privades. Serà la seva missió el que les diferenciarà i no pas la forma jurídica de la seva constitució.

L'organització vista com a sistema i la producció documental integrada a la percepció global de l'activitat de l'organització situa el professional de l'arxivística com a administrador del sistema i, com a tal, desenvolupant funcions tècniques, d'intermediació amb els usuaris i de garant pel que fa a l'autenticitat i integritat dels documents i als drets d'accés a la informació. Evidentment no estem parlant d'un professional que actua de manera aïllada i com autoritat única. Ens estem referint a un professional que desenvolupa la seva tasca de manera cooperativa amb els responsables d'altres àrees de l'organització i capacitat per a fer-ho.

– L'aproximació a l'empresa i els escenaris de competència

Als dos escenaris anteriors cal afegir-hi, creiem, una referència concreta al sector empresarial. La seva especificitat no rau tant en diferències que es puguin establir per l'escenari que acabem de veure a l'hora

d'aplicar-lo a l'empresa (de fet hem defensat que no n'hi de diferències rellevants en aquest cas entre organització pública i privada), sinó en el marc de la relació dels professionals de l'arxivística amb l'empresa.

Els usuaris dels arxius històrics i la presència dels arxius i de l'aplicació dels sistemes de gestió documental en els organismes públics tenen en comú la pertinença a un sector captiu. Ho explicarem. Els investigadors són usuaris captius dels arxius en els quals es conserva la documentació que necessiten ja que habitualment no hi ha massa alternatives a l'hora de fer una recerca i cal anar a l'arxiu que té la documentació que ens cal. Per l'altra banda, la presència d'arxius a les organitzacions públiques deriva en molts casos de mandats legals, el que també obre una via de penetració que podem considerar, si volem, com a captiva. Dit d'una altra manera: són àmbits en els quals la confluència d'elements de competència és baixa.

Quan ens aproximem al camp de l'arxiu administratiu i la gestió documental la competència s'amplia, inclús en els organismes públics. I si ens allunyem d'aquests encara augmenta més conforme ens aproximem al sector privat, ja que altres disciplines i empreses ofereixen les seves solucions.

Aquesta especificitat en l'escenari no és secundària ja que té una incidència directa sobre el procés d'aproximació a aquest sector i en els coneixements i habilitats de que ha de disposar el professional de l'arxivística per a fer-ho, com ja hem apuntat al final de l'apartat 1.

Els tres escenaris que hem esbossat pensem que són suficients per a percebre les característiques de l'entorn on actuem i actuarem professionalment i, també, per identificar els requisits que ha de satisfer la formació si volem afrontar amb èxit el canvi que s'ha esdevingut i els reptes que es perfilen. Si els darrers vint anys han estat els del canvi i desenvolupament conceptual i instrumental de l'arxivística, ara ja i en els propers immediats ens enfrontem a un canvi radical de mentalitat en l'exercici professional derivat del canvi en la definició del concepte d'arxiu i en especial dels serveis que presta i la diversificació (potser cal dir democratització) dels perfils d'usuaris dels arxius públics i de la documentació en entorns públics i privats. Canvis lligats directament a una innovació tecnològica emergent a gran velocitat, amb la introducció de les tecnologies informàtiques tant en referència a la gestió de les organitzacions en base a documents electrònics, com en la introducció de recursos informàtics aplicats als documents en suports convencionals, a la gestió interna dels arxius, i dels serveis que presten de manera presencial i remota.

– Una formació generalista i interdisciplinària

L'experiència formativa a l'ESAGED pel que fa als estudis de Graduat que s'hi ofereixen, ens mostra un clar predomini de l'alumnat procedent de la formació en Història i Humanitats, però amb un degoteig creixent

de procedències d'altres disciplines, quasi testimonial, però que apunta una tendència de diversificació que sens dubte es consolidarà.

Avui és del tot impensable plantejar-se, com fa vint anys o menys, que una formació en Història o Humanitats pugui nodrir els coneixements i habilitats adequades per actuar en els escenaris de referència que hem vist.

Cal, abans que res, una formació generalista que consolidi la capacitat d'anàlisi i de treball en un entorn complex i des d'una posició transversal al si de les organitzacions. Una formació integrada que faci èmfasi en l'acció sobre el cicle de vida complet dels documents, amb les connotacions que ja hem vist que té, i orientada a l'usuari.

La diversitat és el factor dominant i cal preparar-se tant per al treball més tradicionalment arxivístic, com per a la participació en la definició dels productes documentals de l'organització, com en la gestió interna dels centres d'arxiu. És per això que la formació ha de ser integrada i ha de prendre en consideració els camps d'actuació que hem comentat. No podem pensar en un marc especialitzat que es configuri solament a partir dels estudis d'origen, com ara Història o Humanitats per a un arxiu històric, posem per cas, ja que l'acció arxivística no es limita al tractament dels fons.

Creiem que una resposta adequada a la necessitat formativa és el model que ha servit de base per a la posta en marxa del Graduat Superior d'Arxivística i Gestió de Documents, que és possible complementar amb formació especialitzada, actualment mitjançant cursos de postgrau que, alhora, també esdevenen opcions de formació continuada especialitzada per als professionals en actiu i que, al final, comentarem en relació a la seva adequació a l'EEES. Però tot i que valorem l'encert d'aquest enfocament, no podem pas pensar que hem definit una resposta permanent. Seria un error no adonar-se de la necessitat de plantejar una reflexió rigorosa sobre el personal dels arxius, els seus perfils, la distribució de funcions i la repercussió de tot plegat en la configuració de les plantilles, des dels escenaris que hem esbossat, i tant per a les organitzacions públiques com privades⁵. L'estratègia educativa que Richard M. Kesner dibuixava el 1993 com una projecció de futur a l'entorn de cinc àrees temàtiques per a "*l'ampliació de l'educació arxivística en l'era de la informació*" (planificació estratègica, dinàmica organitzativa i tècniques generals de gestió, qualitat total, innovació tecnològica i transferència, i criteris professionals i definicions)⁶, és ja la realitat per a la que se'ns demanen respostes avui.

L'articulació de la docència i de l'exercici professional des de les bases proposades fan alhora necessari disposar d'un seguit d'instruments de referència que no es poden limitar tampoc únicament als fons ni a la teoria estrictament arxivística, sinó que ens cal endinsar-nos en processos de recerca que ens proveeixin de coneixements sobre les organitzacions i el seu funcionament, la gestió i la producció documental, l'evolució tecnològica i el desenvolupament de la seva aplicació al

nostre camp d'actuació, les demandes i les necessitats dels nostres usuaris i la seva evolució, etc. Obrir, en definitiva, un camp de recerca que no solament proveeix la teoria i la practica arxivístiques, sinó també d'indicadors en relació a la gestió dels arxius i al seu context social, empresarial, cultural, etc.

3. La recerca

El procés de convergència endegat pels ministres d'educació de 31 països en la declaració de Bolonya el 1999 té com a missió la creació de l'Europa del coneixement, és a dir l'impuls d'una societat basada en la producció del coneixement i la innovació. Aquest procés implica la interdependència de quatre elements: la producció del coneixement a partir de la recerca científica, la seva transmissió mitjançant la formació, la difusió utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació i, la transferència de coneixement a la societat per tal d'incorporar les innovacions. Els tres pilars sobre els que se sustenta aquest model són: l'espai europeu d'educació superior, l'espai europeu de recerca i l'espai europeu de la informació.

En tant que la recerca és un pilar d'aquest model, en aquesta ponència hem volgut analitzar quin és l'estat de la situació de la recerca a Catalunya i aportar algunes reflexions de com es podria encaminar una política de recerca en arxivística a Catalunya.

– Estat de la qüestió de la recerca a Catalunya

L'anàlisi de la producció científica en arxivística a Catalunya es basa en la metodologia que se segueix habitualment per conèixer l'estat de la recerca en les diferents disciplines. En aquest sentit hem fet un buidatge de les tesis doctorals presentades sobre aquesta temàtica, dels projectes de recerca obtinguts en convocatòries públiques i de les publicacions científiques.

Per tal de fer el buidatge hem pres en consideració només aquelles matèries lligades a la funció arxiu: com poden ser la gestió documental i les tècniques d'organització i anàlisi, però en canvi no hem tingut en compte ni els estudis diplomàtics o de paleografia, ni els d'interpretació de documents. Hem inclòs els estudis de recerca aplicada sobre la conservació i restauració dels suports i documents (inclòs els digitals), però en canvi no hem contemplat els estudis de recerca bàsica de conservació de materials. Tampoc hem inclòs els estudis de dret administratiu, però en canvi sí que hem considerat aquells referents al procediment administratiu quan tenen incidència en la gestió documental.

L'anàlisi de les tesis doctorals s'ha basat en el buidatge de la Base de Dades de Tesis Doctorales (Teseo)⁷ que manté el Ministeri des de 1976 i

en la consulta als catàlegs de les biblioteques universitàries catalanes.⁸ Des de 1976 s'han presentat quatre tesis d'arxivística a les universitats catalanes (2 a la UAB i una a la UB), dues d'elles a Departaments d'Història, una a Filologia Clàssica i una a la Facultat de Medicina. En relació a la temàtica, dues estan dedicades a les tecnologies, dues més a història dels arxius i una altre és un catàleg de fons musicals. Si ampliéssim l'objecte d'estudi a les tesis de llicenciatura i als treballs d'investigació dels programes de doctorat, localitzem 6 treballs més a la UAB (4 dirigits per Frederic Udina el 1983, sobre l'estat dels arxius a les comarques gironines i un de 2005 sobre els arxius estrangers útils per a la història contemporània de Catalunya) i un a la UB (sobre l'arxiu de protocols de Cervera).⁹

El segon dels aspectes analitzats és el de projectes de recerca obtinguts en règim competitiu i en convocatòries públiques i que són sotmesos a un procés d'avaluació. Les tres vies principals de finançament de la recerca són: els programes marc de la Unió Europea, la Comisión Interministerial de Ciencia y Tecnología a partir del Plan Nacional de Investigación Científica, Desarrollo Tecnológico e Innovación, i el Consell Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT), que juntament amb la Direcció General de Recerca ha d'impulsar els programes de recerca i innovació a Catalunya.

El buidatge de la participació d'institucions catalanes en Programes Marc de la Unió Europea ens mostra que, en els 4t, 5è i 6è programes marc (del 1994 al 2006), s'han finançat 21 projectes d'arxivística la major part relacionats amb el patrimoni i la preservació digital dels fons ja que aquesta es considera una àrea d'actuació preferent. Només en tres d'aquests projectes hi han participat institucions catalanes (l'Arxiu de la Corona d'Aragó, la Universitat Oberta de Catalunya i la Societat de la Informació Centre de Telecomunicacions i Tecnologies de la Informació de la Generalitat de Catalunya).¹⁰ També cal destacar el projecte TAPE (Training for Audiovisual Preservation in Europe), finançat per la Comissió Europea en el marc del programa Cultura 2000 i coordinat per European Commission on Preservations an Acces (ECPA) i en el que hi participa el Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) de l'Ajuntament de Girona.¹¹

Pel que fa a les convocatòries estatals, des de l'any 1999, el Plan Nacional de I+D+I, recull en total 3 projectes de recerca estatals d'arxivística, però en cap d'ells hi participen institucions catalanes. En els programes de recerca i innovació de Catalunya no hi ha cap projecte d'arxivística, ara bé, si ampliem el marc d'anàlisi a projectes de recerca finançats per institucions, n'hem d'esmentar dos més. El primer correspon al projecte endegat el 2004 sobre la *Problemàtica dels fons i altres microorganismes en el patrimoni documental*, en el que hi participen el Departament de Sanitat i Anatomia Animal de la UAB, la Subdirecció General d'Arxius de la Generalitat de Catalunya, l'Arxiu Municipal de Barcelona, l'Institut Químic de Sarrià de la URL, i les empreses Gestior

Químics i Estudi B2. El segon correspon a la *Digitalització de documents històrics mitjançant el desenvolupament d'un sistema avançat de reconeixement òptic de caràcters especialment dissenyat per a l'anàlisi de documents manuscrits de caire històric* (s'ha centrat en la sèrie Expedients de frontera del fons del Govern Civil de l'Arxiu Històric de Girona) i en el que hi participen l'Esaged, el Centre de Visió per Computador de la UAB i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya mitjançant l'Arxiu Històric de Girona i la Subdirecció General d'Arxius.

El tercer indicador es refereix a la producció de publicacions científiques i la qualitat d'aquesta producció. L'avaluació de la qualitat de la producció científica es basa en estudis d'impacte centrats en el nombre de citacions que han rebut els articles publicats en revistes científiques. Un dels més prestigiosos que serveix de referent per avaluar la recerca en el món acadèmic és el que elabora l'Institute for Scientific Information (ISI), que indexa les revistes més prestigioses internacionalment i el número de citacions que reben els articles, la qual cosa permet fer rànquings en funció d'aquest factor i reflectir la rellevància relativa de cada títol. En el *Journal Citation Reports* de l'any 2005,¹² que inclou el factor d'impacte de 7500 títols no hi ha cap revista d'arxivística, i de les 55 que hi ha de biblioteconomia i documentació no n'hi ha cap d'Espanya. És cert que aquest indicador inclou majoritàriament revistes anglosaxones i que s'utilitza especialment per a les publicacions de l'àmbit de les ciències experimentals i tecnològiques i ciències de la salut i és menys útil per a les publicacions dels àmbits de les humanitats i les ciències socials. Tanmateix, és revelador que no s'hi esmenti cap publicació especialitzada d'arxius.

A Espanya existeixen altres instruments per analitzar l'impacte de les revistes d'humanitats i ciències socials. L'*IN-RECS: Índice de impacto, Revistas Españolas de Ciencias Sociales*,¹³ elaborat per un grup d'investigació de la Universidad de Granada, calcula el factor d'impacte indexant 100 títols de revistes espanyoles de l'àmbit de les ciències socials. En l'impacte acumulatiu de 1994-2005, s'inclouen 3 revistes d'arxivística, d'un total de 26, en l'àmbit de la Biblioteconomia i Documentació. *Lligall* ocupa la posició 8 amb 167 articles totals, 26 cites nacionals, 0 cites internacionals, i amb un factor d'impacte de 0'2. El Centro de Información y Documentación (CINDOC) del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) elabora el *RESH: Revistas españolas de Ciencias Sociales y Humanas*. En l'índex del 2003 que analitza les cites a articles dels anys 1998-2002, hi ha un total de 17 revistes de l'àmbit de Biblioteconomia i Documentació i *Lligall* ocupa la posició 7 amb un factor d'impacte del 0,083.¹⁴

A Catalunya un dels instruments que es fa servir com a referent és la *Llista de revistes d'humanitats i ciències socials (l'listes CARHUS)*, elaborades per la Direcció General de Recerca, d'acord a la valoració atorgada en diferents propostes, consultes i estudis. En aquesta llista es

classifica a les revistes en base a 4 nivells (A,B,C i D) i la llista es fa per àmbits i àrees del coneixement. La revista *Lligall* està a l'àmbit de la Biblioteconomia i Documentació i està considerada una revista de nivell D.¹⁵ En aquest àmbit hi ha un total de 81 revistes, de les quals 11 títols són d'arxivística: cap d'elles reb la consideració del nivell A, 4 tenen un nivell B, 4 més estan al nivell C i tres al D.

També es pot consultar el *SIAR: Sistema d'Informació per a la Identificació i Avaluació de Revistes*, elaborat per un equip de treball del Departament de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona encarregat per la Direcció General de Recerca del Dursi.¹⁶ Aquest estudi fa un rànquing de les revistes més destacades de l'àmbit de les ciències socials i les humanitats en base a l'Índex Compost de Difusió Secundària (ICDS). L'ICDS s'obté fent un càlcul de la presència de la revista en bases de dades especialitzades. Igual com en les Llistes Carhus, l'estudi es fa en base a les àrees de coneixement identificades en la universitat espanyola. En l'àrea de Biblioteconomia, que és on està aixoplugada l'Arxivística, hi ha un total de 569 revistes i *Lligall* ocupa la posició 558 amb un índex ICDS de 1,9261. És una llista en què només hi ha 23 títols d'arxivística i la primera posició d'una revista d'arxivística l'ocupa *American Archivist* en la posició 108. És cert també que la llista inclou pocs títols de revistes d'Espanya. La primera revista espanyola l'ocupa la *Revista Española de Documentación Científica* en la posició 112. I *Ítem* ocupa la posició 318.

Com hem pogut observar a partir de l'anàlisi precedent, una de les conclusions és l'escassa presència de l'arxivística ens els canals de la recerca en aquest país i la poca visibilitat de la producció científica. Les revistes d'arxivística no apareixen en el rànquing dels factors d'impacte o en tot cas apareixen amb poca rellevància. De tota manera aquestes conclusions s'han de matisar, ja que l'anàlisi precedent deixa fora part de la producció científica en arxivística que no va per aquests canals, com per exemple el gran nombre dels treballs de recerca dels alumnes de les diferents edicions del Master d'Arxivística, o els treballs de recerca dels postgraus de Gestió de Documents Electrònics i Gestió de Documents fotogràfics organitzats per l'Esaged i la UAB. I en el cas de les publicacions científiques no s'ha pogut analitzar per falta d'indicadors la producció científica d'arxivers catalans en altres revistes, o la publicació de monografies.

– Els camps de la recerca

Carol Couture en un estudi titulat *La formation et la recherche en archivistique dans le monde: une étude comparative*,¹⁷ (realitzat entre els anys 1997 i 2000) afirma que la recerca es planteja des d'unes condicions de multidisciplinarietat que implica, entre altres, la gestió de documents, la història, l'administració, la informàtica i la documentació. I es

fa ressó d'una pregunta que plana en la comunitat arxivística: hi pot haver una recerca original en arxivística?. El mateix Carol Couture destaca que la comunitat internacional reconeix la recerca com un element essencial. Si admetem que l'arxivística s'ha perfilat com una ciència, amb una teoria, unes funcions que li són pròpies i una metodologia, hem d'admetre que l'arxivística té un camp d'actuació pròpia cada vegada més complex, que fa necessari un marc d'investigació. De fet, des del 2000 (any de finalització de la recerca de Carol Couture) fins ara hi ha hagut molt projectes internacionals que ho avalen. En aquest context de multidisciplinarietat la universitat pot proporcionar el marc adequat per aprofitar les sinergies de les diferents disciplines.

En aquest mateix estudi s'analitza quins són els camps de la recerca i quins són els temes prioritaris d'aquesta recerca. Segons els investigadors en el rànquing d'aquestes prioritats hi ha els arxius electrònics, les tecnologies de la informació, la història dels arxius, l'arxivística en tant que disciplina i professió, la difusió, l'avaluació i l'accés a la informació. I quins són els que prioritza l'arxivística catalana? Per tal d'analitzar quins són els camps de recerca que l'arxivística catalana ha prioritzat en els últims anys hem fet un estudi de dels articles de Lligall, entenent que és la publicació tècnica que dona veu als arxiviers catalans.

Des del 1988 fins el 2005 (números 1 al 24) s'han publicat a Lligall un total de 306 articles. Els articles han estat escrits per 257 autors diferents. Hi ha 200 autors que han fet una única contribució i només onze han escrit per sobre de 5 articles. Lligall, per tant, ha donat veu a una gran quantitat d'autors diferents. No podem fer un estudi d'on provenen aquests autors o a quina institució pertanyen, però sí que podem analitzar l'àmbit geogràfic on es centren les experiències publicades. Com és

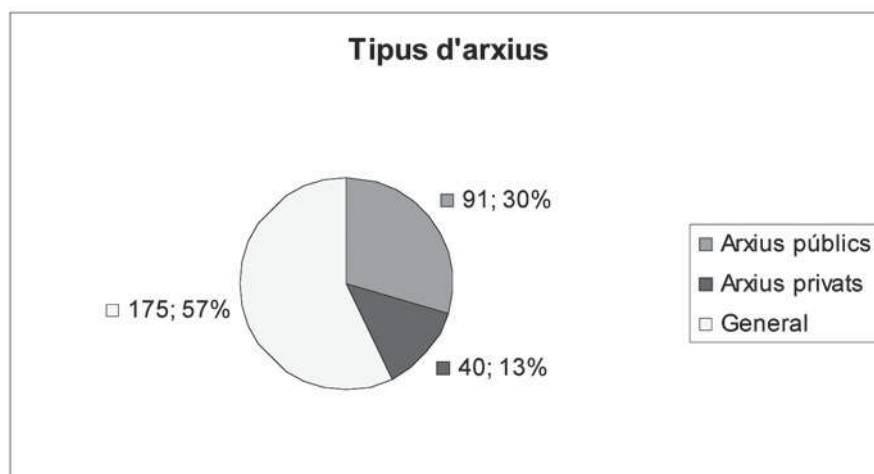

Figura 5. Nombre d'articles i percentatge per tipologia d'arxiv.

d'esperar, la major part dels articles (57 %) estan centrats en experiències catalanes, un 30 % són articles teòrics no centrats en experiències concretes de països i el 13% restant està repartit entre 13 països diferents, dels quals el que té més articles és Espanya amb un 4 %.

Si analitzem quins són els tipus d'arxius que tenen més presència en els articles, un 57 % són articles generals que tracten aspectes tècnics o organitzatius aplicables a qualsevol tipus d'arxiu, mentre que un 30 % es dediquen als arxius públics i només el 13% als arxius privats.

Si analitzem més al detall cadascun d'aquests sectors, es constata que el 40 % dels articles d'arxius públics s'ocupen dels arxius municipals. Això representa un 12 % del total d'articles de *Lligall*. Aquesta dada és un clar reflex de la realitat professional catalana, amb una presència majoritària d'arxius municipals. El percentatge d'articles referents als arxius de l'administració autonòmica (13% si sumem els arxius de la Generalitat més els arxius comarcals), contrasta en canvi, amb les dades referents al nombre de centres d'arxiu, les quals indiquen que el 28 % són de titularitat de la Generalitat.

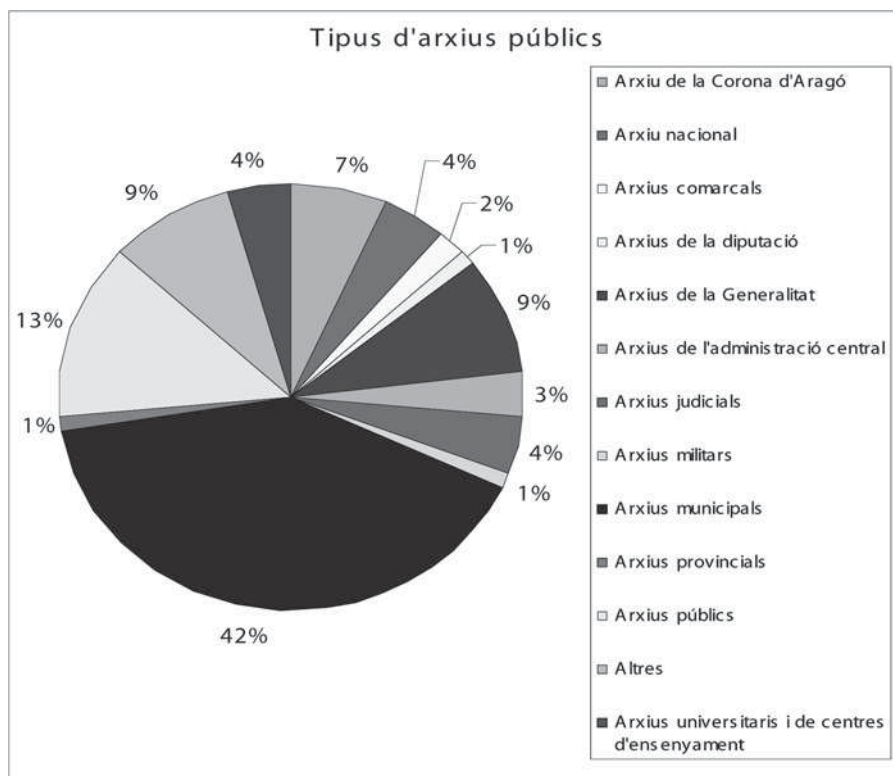

Figura 6. Percentatge d'articles per tipologia d'arxius públics.

En el cas dels arxius privats, la dada més destacable és que el 32 % (representa un 4 % del total) fa referència a arxius eclesiàstics. I que

entre els arxius de protocols i els arxius eclesiàstics pràcticament sumen el 50% d'articles del sector privat. De fet, la gran majoria són arxius d'institucions, front un 14% (que representa un 2% del total) dedicat als arxius d'empresa. Aquesta dada constata l'escassa presència d'arxiviers al món de l'empresa.

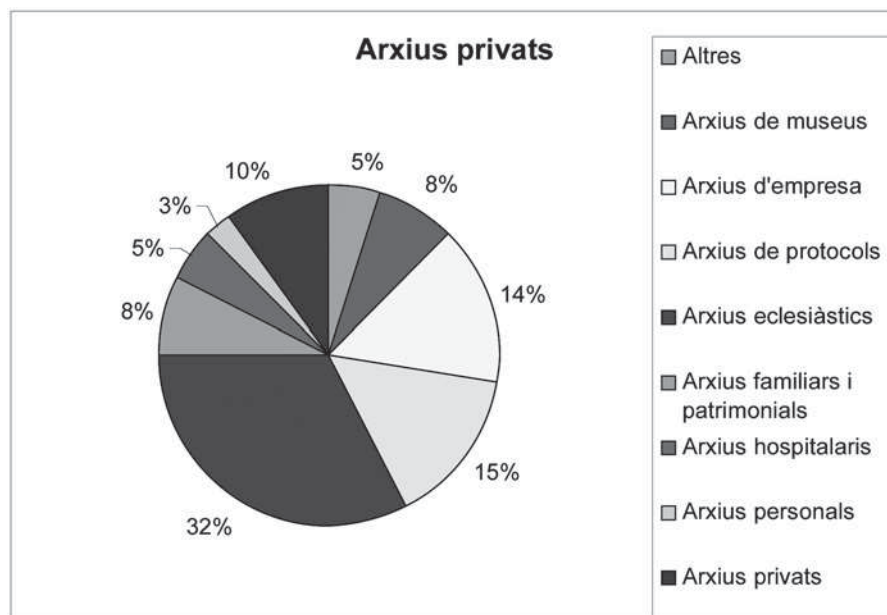

Figura 7. Percentatge d'articles per tipologia d'arxius privats.

Un dels estudis interessants a escometre és quines són les matèries més estudiades. Dels 306 articles hem descomptat les memòries de l'Associació d'Arxiviers de Catalunya i les memòries de les edicions del Màster d'Arxivística, de manera que l'estudi se centra en els 295 articles restants. Com es pot veure en el quadre adjunt i en el gràfic que l'acompanya, la matèria més representada és Tecnologies de la informació i la comunicació, ja que aquí hi hem sumat també els articles sobre documents electrònics. Una altra de les matèries més estudiades és història dels arxius perquè conté tot un conjunt d'articles dedicats a descriure l'estat de la qüestió dels diferents tipus d'arxius a Catalunya. La tercera matèria en el rànquing és difusió i usuaris que recull els articles que estudien i presenten experiències sobre màrqueting, estudis d'usuaris i acció cultural. Un 8,5 % és de gestió de documents. La preocupació per les tècniques arxivístiques es reflecteix en el 14 % d'articles centrats en els temes de l'avaluació, la classificació i la descripció. Per contra, la matèria menys representada és el que hem anomenat funció dels arxius i que recull articles de reflexió sobre l'arxivística.

Matèries	Nombre d'articles	Percentatge
Altres	10	3,4
Arxius en conflictes armats	9	3,1
Avaluació	10	3,4
Classificació i identificació de fons	15	5,1
Condicció professional	14	4,7
Conservació i restauració i suports	18	6,1
Descripció arxivística	17	5,8
Difusió i usuaris	28	9,5
Estudi de sèries	15	5,1
Formació arxivística	12	4,1
Funció dels arxius	6	2,0
Gestió de documents	25	8,5
Història dels arxius	29	9,8
Legislació i accés	24	8,1
Sistema arxivístic	14	4,7
Tecnologies de la informació i la comunicació	33	11,2
Tractament arxivístic	16	5,4
Totals	295	100,0

Figura 8. Nombre i percentatge d'articles per matèries.

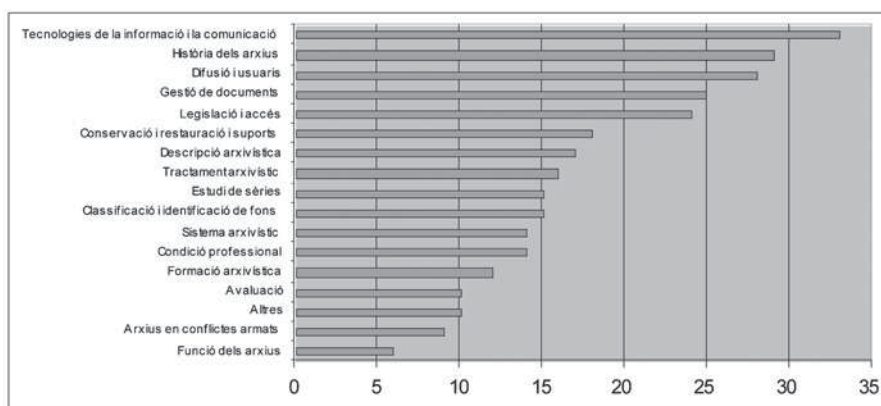

Figura 9. Articles de *Lligall* per matèries.

L'anàlisi cronològica d'aquestes dades (vegeu la figura 10) ens permeten concloure que la pauta dels temes ve marcada en bona part per les jornades que l'Associació d'Arxivers de Catalunya convoca cada dos anys. Per això els anys 1988-1999 la matèria que despunta és la història dels arxius, ja que als inicis de l'Associació, el que més interessava era conèixer quina era la situació dels arxius a Catalunya. En el quinquenni 1991-1995 una gran part d'articles estan dedicats a l'accés, ja que les jornades d'aquell any estaven centrades en aquest tema. O en el quinquenni 1996-2000 sobresurt les tecnologies de la informació i la comunicació, perquè les jornades de 1999 es van dedicar als documents electrònics. I finalment en l'últim quinquenni despunta difusió i màrqueting perquè les jornades de l'any 2005 foren dedicades a aquesta matèria.

Un altra de les observacions interessants a fer és que a partir del 1996 s'inicia la preocupació per la gestió de documents i els articles sobre aquest tema van augmentant progressivament. Un dels temes que guanya pes amb el temps és el paper dels arxius en els conflictes armats i en la restitució de la memòria històrica. A partir del 2000 no només es recull la polèmica per la confiscació de la documentació catalana durant la guerra civil, sinó també la situació dels arxius en diferents guerres o en països amb governs totalitaris. Dos temes que destaquen en el quinquenni 2001-2005 són la descripció arxivística (reflex d'haver endegat la tasca d'elaboració de la Nodac) i la conservació i restauració de suports i documents.

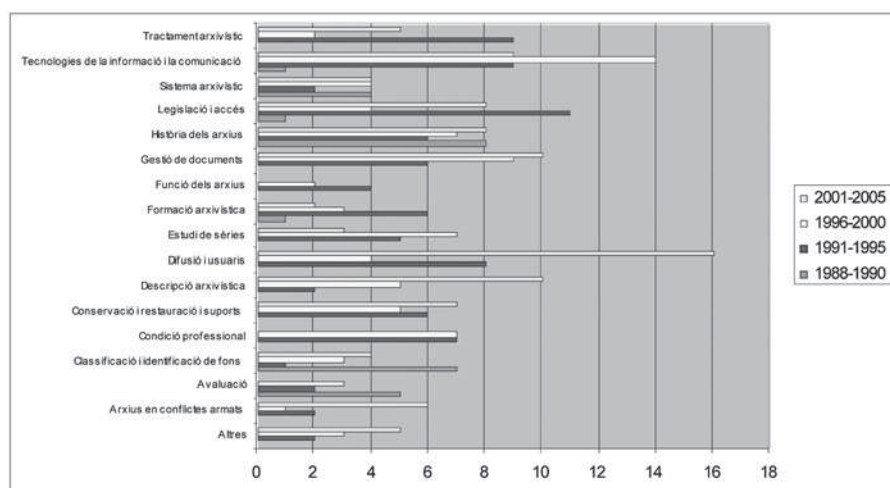

Figura 10. Evolució cronològica per matèries dels articles de *Lligall*.

L'anàlisi precedent ens permet constatar dades positives. La primera és la diversitat dels temes tractats: els articles de *Lligall* recullen un ventall gran d'aspectes diversos de l'arxivística. El segon aspecte destacable és que les dades revelen un equilibri considerable entre arxius histò-

rics i arxius administratius. El tercer aspecte és la progressiva incorporació de les noves preocupacions de l'arxivística internacional. Ara bé, tan important és analitzar quins han estat els àmbits d'estudi preferents dels arxivers catalans, com analitzar les mancances. Des d'aquest punt de vista es troben a faltar estudis teòrics de reflexió sobre l'arxivística fets per arxivers catalans. Un altra àmbit poc representat és la relació entre l'arxiu i la gestió administrativa. Hi ha algunes experiències d'implantació de gestió de documents, però no hi ha estudis sobre procediments administratius i administració electrònica i, sobretot, es troben a faltar experiències de gestió documental en el sector privat. Com a última reflexió ens agradaria constatar que *Lligall*, potser per la seva consideració de publicació de caire tècnic, no recull articles dedicats a l'estudi dels fons per a la història de Catalunya.

– Una política de recerca en arxivística

Si analitzem aquestes dades des d'una òptica acadèmica, cal dir que la recerca en arxivística és pràcticament inexistent, ja que el marc de la producció científica no es produeix en cap dels indicadors que contempla El Pla de Recerca i Innovació de Catalunya 2004-2008¹⁸ per avaluar els resultats científics i tecnològics: producció de publicacions científiques (es refereix al nombre de publicacions científiques indexades); qualitat de les publicacions científiques (es refereix al nombre de citacions que han rebut els articles); tesis presentades; patents generades; exportacions d'alt nivell tecnològic; projectes de recerca en convocatòries estatals i participació en programes Marc de la Unió Europea. Aquesta reflexió també es pot extrapolar a tot el món. Com hem pogut comprovar, el factor d'impacte de les revistes d'arxivístics és molt menor, o el número de projectes finançats de recerca també és escàs.

És això una radiografia exacta de la realitat i per tant significa que no s'innova en arxivística? No. Hi ha molts altres indicadors que revelen el dinamisme i la vitalitat de l'arxivística catalana: els articles de la revista *Lligall* que incorpora títols novedosos sobre les preocupacions que té l'arxivística d'inicis del segle XXI; la remarcable contribució dels arxivers catalans en jornades internacionals; la publicació de monografies d'arxivística; la vitalitat d'algunes institucions arxivístiques en aplicar metodologies de gestió documental; el dinamisme de la Subdirecció General d'Arxius com impulsor de projectes innovadors en l'àmbit de l'administració; la celebració de jornades especialitzades (Jornades d'Arxivística i la Jornada d'Estudi i debat impulsades per l'Associació d'Arxivers; les Jornades Antoni Varés, les jornades Innov@.doc).

La conclusió és que és la universitat la que ha restat al marge dels projectes d'innovació que s'han endegat, que o bé han estat impulsats per l'Associació d'Arxivers de Catalunya, a partir de les comissions i els grups de treball creats, o bé han estat impulsats per les institucions arxi-

vístiques que s'han trobat amb la necessitat de fer recerca i aplicar els resultats al mateix temps. Això ha permès fer recerca aplicada però no recerca bàsica.

Aquesta situació no és aliena a la inexistència d'una titulació acadèmica oficial en la universitat espanyola, ja que això impedeix tenir un marc adequat d'impuls a la recerca. La manca de personal docent i investigador especialitzat en arxivística comporta que no es puguin tirar endavant investigacions i també que la visibilitat de les publicacions científiques d'arxivística sigui menor ja que no hi ha especialistes que les avaluin positivament. Aquesta tendència ja ha començat a canviar amb la creació de l'Esaged i pensem que ara se li ha de donar un impuls estratègic. No podem desapropiar l'oportunitat que ens brinda el procés de canvi de la universitat espanyola cap a la convergència europea. Més que en la docència, és en la recerca on hi ha més elements de cooperació internacional.

La recerca impulsada des de la Universitat i amb la col·laboració de les institucions arxivístiques permetrà impulsar la innovació. Cal muntar un context de laboratori que permeti reflexionar sobre l'arxivística, assajar noves metodologies i impulsar línies de recerca que es puguin aplicar als arxius. No es pot demanar a les institucions arxivístiques que creïn coneixement i a l'hora l'apliquin, sinó que s'ha de fer en un escenari de col·laboració entre universitat i empresa. Això permetria crear un espai de laboratori per assajar les innovacions i que els resultats no es limitessin a la cerca de solucions particulars sinó a l'estudi de metodologies aplicables en general. Aquest és un factor clau per impulsar polítiques de transferència de coneixement en el marc de l'empresa privada, un dels escenaris on els arxiviers hem tingut una implicació escassa.

El finançament de la recerca és un tema clau per al seu impuls. La recerca en arxivística s'ha finançat sempre des dels àmbits públics i no privats. Carol Couture en l'estudi esmentat interpreta aquest model com un signe de debilitat. En el model de recerca que convé impulsar caldria implicar a les empreses de manera que no estiguéssim tan lluny de les pautes de finançament de la recerca a Catalunya. Segons les dades de l'INE, l'R+D a Catalunya és finançada pels diversos organismes del sector públic, que aporten, aproximadament, un terç dels recursos totals invertits en R+D, i pel sector privat, que finança, aproximadament, gairebé dos terços de la despesa total.¹⁹

Per últim, cal establir unes línies prioritàries de recerca. Des del nostre punt de vista aquestes línies de recerca han d'anar encaminades en dos sentits: un és impulsar projectes que es plantegin la incardinació dels arxius en el si de les administracions i les empreses: des d'aquest punt de vista haurien de ser línies prioritàries els estudis sobre gestió de documents, administració electrònica i gestió de la qualitat. El segon consisteix en impulsar una història dels arxius i de l'arxivística catalana que analitzi els fons per a la història de Catalunya.

4. El model acadèmic en el marc de la convergència europea

L'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES), és juntament amb l'Espai Europeu de Recerca, el puntal per a la construcció de l'Europa del coneixement. L'objectiu de l'EEES és potenciar l'harmonització en l'educació superior europea i adoptar un sistema comprensible i comparable de titulacions que faciliti l'accés al mercat laboral. Per assolir aquests objectius els països signants d'aquesta declaració han d'adequar, dins l'horitzó 2010, els seus sistemes educatius superiors en els termes següents:

1. La convergència dels sistemes educatius superiors.
2. L'adaptació dels currícula pel que fa a estructura, continguts i definició de les competències en termes de resultats d'aprenentatge.
3. Una nova metodologia docent basada en l'aprenentatge de l'alumne que inclou un sistema de crèdits, ECTS (European Credits Transfer System), que permet assegurar un sistema comparable de titulacions.

A Espanya el procés d'adaptació ha estat molt convuls, de manera que hores d'ara encara no existeixen directrius oficials de com seran les titulacions. S'han succeït diferents governs i diferents ministres que han donat lloc a diferents directrius i normes. L'últim document és la *Propuesta: Directrices para la elaboración de títulos universitarios de grado y máster*, elaborat pel Ministerio de Educación y Ciencia el 21 de desembre de 2006 i que canvia substancialment els decrets fins ara en vigor de gener de 2005.²⁰ Aquesta proposta és un document de treball per tal de promoure el debat en el si del Consejo de Coordinación Universitaria durant un període de tres mesos, a partir del qual el Govern incorporarà les modificacions que cregui oportunes i regularà el procés d'aprovació de títols, per tal que es pugui començar a implantar en el curs 2008-2009 de manera que el 2010 es puguin complir els compromisos adquirits pel Govern espanyol en la declaració de Bolonya.

Un dels canvis més substancials proposats en aquestes directrius és la supressió del catàleg de títols, de manera que el caràcter oficial dels títols vindrà determinat per la seva inclusió en el Registre d'Universitats, Centres i Títols. Cada universitat presentarà el pla d'estudis que reflectirà diversos elements i no només la descripció dels continguts informatius, sinó també la solvència formativa dels docents, l'adequació dels serveis generals i la suficiència de les instal·lacions i dels recursos materials. Això implica dotar de gran autonomia a les universitats en els dissenys dels seus estudis, ja que se suprimeixen les directrius generals que fins ara regien i que llistaven les matèries que el pla d'estudis d'una titulació determinada havien de contenir. Aquest alt nivell d'autonomia es combina amb un sistema d'avaluació i acreditació per tal d'avaluar el seu grau de compliment.

Les directrius també regulen l'estructura de cicles proposada per la Declaració de Bolonya. S'acaba la indefinició que fins ara existia en relació a la durada dels títols de grau, els quals tindran un contingut de 240 crèdits (corresponents a 4 anys), mentre que els títols de màster podran tenir un contingut de 60 o 120 crèdits. La formació s'explicitarà en termes de competències, és a dir, la combinació de coneixements, habilitats, actituds i valors que capaciten a un titulat per afrontar una professió. I finalment, la unitat de mesura de l'aprenentatge es calcula en termes de crèdits ECTS (*European Credit Transfer System*), que té en compte no només el número d'hores lectives com fins ara sinó el número total d'hores que l'alumne dedica a assolir els coneixements d'una matèria i per tant també inclou les hores de lectura, preparació dels treballs, pràctiques etc. El número mínim d'hores per crèdit és de 25 hores.

Com ha d'afrontar aquests canvis la formació en arxivística?

Hi ha dos elements claus en aquest procés: l'oficialització dels estudis i el nivell en el qual s'ha de donar la formació arxivística. Actualment, no hi ha a Espanya estudis oficials d'arxivística. Tots els estudis acadèmics que es realitzen són títols propis d'universitat que en no ser oficials no es poden exigir com a requisit per tal d'optar a places d'arxiver de l'administració pública. Malgrat que es reconeixen com a mèrits acadèmics cal acreditar una llicenciatura. Per això un dels objectius és aconseguir que la formació arxivística tingui un reconeixement oficial. En aquest sentit, el nou escenari és decisiu i constitueix una gran oportunitat per aconseguir oficialitzar els estudis ja que se simplifica la seva tramitació. Al dotar d'una gran autonomia a les universitats, és la pròpia universitat la que pot fer la proposta d'incorporar l'arxivística en el Registre de Títols, sense estar subjecte a l'aprovació d'unes directrius comunes formatives per a tot el territori estatal. Un cop els estudis d'arxivística estiguin inscrits en aquest registre, el títol tindrà validesa a tot Europa. Aquest procés no serà automàtic ja que cal que la universitat aposti per convertir l'actual graduat en un màster.

El segon element clau és el nivell acadèmic dels estudis. La titulació en Arxivística a Catalunya la dona el Graduat d'Arxivística i Gestió de Documents, que correspon a una llicenciatura de segon cicle. Amb la nova estructura dels estudis, les llicenciatures de segon cicle desapareixen i en conseqüència cal convertir el graduat o bé en una titulació de grau o bé en un màster. Fins ara la professió ha defensat que la formació generalista requerida per capacitar als professionals dels arxius calia donar-se després d'una formació acadèmica bàsica de primer cicle centrada en diversos àmbits (humanitats, història, gestió i administració pública, biblioteconomia, dret,...). Aquest model era adequat a l'actual estructura dels estudis: diplomatures, llicenciatures de primer i segon cicle, llicenciatures de segon cicle i doctorat. Els alumnes podien accedir al Graduat amb una diplomatura o acreditant el primer cicle d'una llicenciatura.

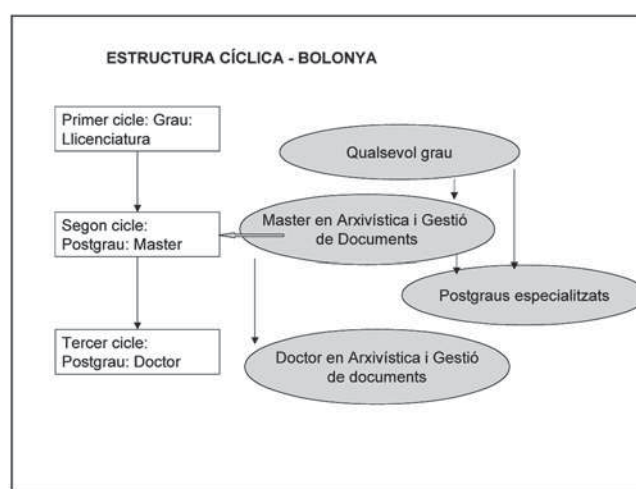
És igualment vàlid aquest model en la conversió a Bolonya?. Les noves directrius indiquen que els màsters oferiran una formació d'alt nivell especialitzada tant en una àrea específica del saber com en àrees interdisciplinars, amb la finalitat de millorar les competències específiques en algun àmbit professional. Les característiques de la formació arxivística s'adapten perfectament a aquest objectiu. Optar per uns estudis a nivell de màster permet que els estudiants adquireixin una formació de base en una llicenciatura. La diferència rau en què es retarda l'edat de la graduació, ja que els alumnes hauran d'accedir després d'haver cursat un grau de 4 anys. De tota manera, no sembla una dada molt significativa, ja que l'experiència de l'Esaged ens indica que gaire bé la totalitat dels alumnes actualment provenen d'una llicenciatura. Ja que aquestes transformacions provenen de la necessitat d'harmonitzar els ensenyaments europeus, un altre element definitiu a considerar és quin és model predominant a Europa. En un estudi comparatiu dels estudis arxivístics europeus realitzat per Jose Ramon Cruz Mundet es conclou que la major part de països ofereixen uns estudis independents d'arxivística a nivell de postgrau.²¹ Un màster pot tenir un contingut de 60 o 120 crèdits ECTS, els quals comprenen tota la formació que l'estudiant ha de rebre entre formació teòrica i pràctica. L'actual graduat es pot convertir, doncs, en un màster de 120 crèdits, seguint el model docent de l'actual Graduat.

Pel que fa als continguts es preveu mantenir en línies generals l'actual pla d'estudis però canviant aquells aspectes que millorin l'actual formació i l'adequin a la realitat professional dibuixada a l'inici d'aquest text. En aquest sentit, es preveu reforçar els continguts de gestió documental i tecnologies de la informació i la comunicació, ja que la transformació de la gestió administrativa amb la incorporació de l'e-government configura un perfil progressivament més tècnic de l'arxiver i cada vegada més incardinat en el si de l'organització. Tanmateix entenem que això no ha d'anar en detriment de matèries més pròpies de la gestió d'arxius històrics, per això creiem que caldria potenciar la col·laboració amb les titulacions d'història i humanitats per tal d'oferir un itinerari que aprofundeixi en les matèries pròpies de la interpretació de documents i les tècniques de recerca històrica.

La metodologia docent també haurà d'adaptar-se al nou model proposat per Bolonya. Aquest nou model pretén aconseguir uns objectius de formació que contemplin tant l'adquisició de coneixements com la capacitat dels alumnes per seguir estudiant. En aquest sentit és molt important equilibrar la formació teòrica amb una necessària formació pràctica. Per tant, en el futur master es mantindrà l'actual pràcticum que permet que els alumnes entrin en contacte amb el món professional fent pràctiques externes en diferents institucions d'arxius amb les quals se signen convenis de col·laboració.

Per tal de completar el model formatiu en arxivística queden dos temes claus. Els estudis d'especialització i la investigació. Pel que fa a la

investigació, la conversió de l'actual graduat en un màster oficial permetria elaborar programes de postgrau de doctorat. Això permetria encarrilar i impulsar la recerca en arxivística des de la Universitat, que tal i com s'ha comentat a bastament en aquest text, és una de les deficiències de l'actual model formatiu. Pel que fa als estudis d'especialització, aquests s'haurien de continuar fent en el mateix nivell de segon cicle. D'aquesta manera es podran continuar realitzant postgraus especialitzats, amb una orientació clarament professional i amb la mateixa flexibilitat que fins ara, és a dir amb una periodicitat irregular d'acord amb la demanda del sector professional.

Notes

- 1 La font de dades utilitzada (*Estadístiques Culturals de Catalunya, 2005*) ens permet una aproximació parcial ja que alguns centres d'arxiu no hi són inclosos, encara que pocs, d'altres n'ignorem la data de creació i per alguns aquesta es remunta a dates força primerenques, sense que equivalguin sempre a la de la institucionalització del seu funcionament normalitzat.
- 2 Considerem com arxiu els centres amb un funcionament normalitzat tant pel que fa a personal, com a horari d'obertura, etc. No identifiquem com arxiu la simple constatació d'existència de fons documentals.
- 3 Antoni Tarrés. *Marketing i arxius. Una aproximació teoricopràctica*. Treball del V Mestratge d'Arxivística. Inèdit, 2003. p. 194.
- 4 A tall d'informació, i també de reflexió, a l'annex 1 es pot consultar la relació del nombre d'empreses, d'acord amb els grups de la CNAE93 obtingudes de l'INE.
- 5 Un dels pocs estudis amb que comptem a casa nostra en aquest camp, però que es remunta a fa deu anys, és el de R. ALBERCH, M. COROMINAS i C. MARTINEZ, "El personal dels arxius. La funció arxivística i la seva repercussió en la plantilla", a *Lligall. Revista Catalana d'Arxivística*, núm. 11. Barcelona: AAC, 1997. P. 221-252.

- 6 R. M. Kesner, "El paradigma de la gestió dels nous recursos d'informació i les seves implicacions per als arxivers i els gestors de documents", a *Lligall. Revista Catalana d'Arxivística*, núm. 6. Barcelona: AAC, 1993. P. 27-41.
- 7 *Bases de datos de tesis doctorales (TESEO)*. <http://www.mcu.es/TESEO/>
- 8 Hem contrastat el resultat amb altres treballs realitzats des de l'àmbit de la Documentació: Fuentes, Eulàlia; González, Alfonso. "Tesis doctorales en España en información y documentación, 1976-2001". Moran Suárez, M. A. Rodríguez López, M.C. *La documentación para la investigación*. Homenaje a Jose Antonio Martin Fuertes. Lleó: Universidad de León, 2002. p. 221-228.
Zapico, Felipe; Barragán, Maria Reyes, Guerrero, Vicente; López, Cristina. "La investigación en Documentación: análisis bibliométrico de las tesis en Documentación". Moran Suárez, M. A. Rodríguez López, M.C. *La documentación para la investigación*. Homenaje a Jose Antonio Martin Fuertes. Lleó: Universidad de León, 2002. P. 689-713.
- 9 Si en aquest estudi haguéssim inclòs tesis centrades en estudi de fons arxivístics s'haurien ampliat molt més els números: per exemple, hi ha una línia de recerca del Departament de Salut Pública i Legislació Sanitària de la Universitat de Barcelona que ha produït nou tesis doctorals relacionades amb els aspectes sanitaris dels arxius parroquials.
- 10 La consulta s'ha fet a la base de dades CORDIS. *Cordis Search*. <http://cordis.europa.eu/search/index.cfm>
- 11 *Training for Audiovisual Preservation in Europe*. <http://www.tape-online.net/>
- 12 Consultable a: *ISI Web of Knowledge. Journal Citation Reports*. <http://www.access-wok.fecyt.es/jcr/>
- 13 *IN-RECS: Índice de impacto, Revistas Españolas de Ciencias Sociales*. <http://ec3.ugr.es/in-recs/>
- 14 *RESH: Revistas españolas de Ciencias Sociales y Humanas: Índice de Citas 2003: Biblioteconomía y Documentación (20)*. <http://resh.cindoc.csic.es/indicdecitas2003.php?varea=20>
- 15 *Proposta de llistes de revistes en humanitats i ciències socials (llistes CARHUS)*. http://www10.gencat.net/dursi/ca/re/aval_rec_sist_pc05.htm
- 16 *Sistema d'Informació per a la Identificació i Avaluació de revistes*. http://www10.gencat.net/dursi/ca/re/aval_rec_sist_siar.htm
- 17 Podeu consultar el resultat de l'estudi a: Couture, Carol. *La formation et la recherche en archivistique dans le monde: une étude comparative*. <http://mapageweb.umontreal.ca/couturec/rapport/table.htm>
- 18 *Pla de recerca i innovació de Catalunya 2004-2008*. <http://webtest1.gencat.es/pricatalunya/recursos/PRI%202005-2008%20x%20Ple%20CIRIT.pdf> [Consultat el 6 de desembre de 2006]
- 19 Vegeu: Departament d'Innovació, Universitats i Empresa. *Sistema català de ciència i tecnologia*. http://www10.gencat.net/dursi/ca/re/sistema_cat.htm
- 20 *Reial Decret 56/2005, de 21 de gener, que regula els estudis universitaris oficials de postgrau*. [↪ 'Reial Decret 55/2005, de 21 de gener, que estableix l'estructura dels ensenyaments universitaris i es regulen els estudis universitaris oficials de grau](#).
- 21 Cruz Mundet, Jose Ramon. "Towards a European Common Curriculum at the University Level in Archival Science". *International Congress on Archives 2004*, 23-29 august, Vienna (Austria).

Annex 1

Relació del nombre d'empreses d'acord amb els grups de la CNAE93 (Font: INE)

Grups CNAE93	Empreses
23 Coqueries, refinaria de petroli i tractament de combustibles nuclears	1
16 Indústria del tabac	2
13 Extracció de minerals metàl·lics	3
11 Extracció de crus de petroli i gas natural	3
10 Extracció i aglomeració d'antracites, hulla, lignit i turba	14
62 Transport aeri i espacial	44
61 Transport marítim de cabotatge i per vies de navegació interiors	58
37 Reciclatge	58
41 Captació, depuració i distribució d'aigua	152
66 Assegurances i plans de pensions, excepte seguretat social obligatòria	188
14 Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	240
30 Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics	266
19 Preparació de curtí i acabat de cuir i fabricació d'artícles de marroquineria i viatge	314
65 Intermediació financera, excepte assegurances i plans de pensions	321
32 Fabricació de material electrònic fabric. equipo y aparatos radio, tv	352
27 Metal·lúrgia	361
40 Producció i distribució d'energia, gas, vapor i aigua calenta	368
35 Fabricació d'altre material de transport	420
34 Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semirremolcs	522
21 Indústria del paper	675
31 Fabricació de maquinària i material elèctric	877
90 Activitats de sanejament públic	925
24 Indústria química	1307
33 Fabricació d'equips i instrumental mèdic quirúrgic, de precisió, òptica i rellotgeria	1313
64 Correus i telecomunicacions	1507
26 Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	1539
25 Fabricació de productes de caubú i matèries plàstiques	1659
20 Indústria de maderes i corcho, excepto muebles cesteria y espartería	3018
17 Indústria tèxtil	3381
15 Indústria de productes alimentaris i begudes	3627
71 Lloguer de maquinària i equips sense operari, efectes personals i estris domèstics	3956
73 Investigació i desenvolupament	4075
91 Activitats associatives	4150
29 Indústria de la construcció de maquinària i equips mecànics	4234
18 Indústria de la confecció i pel·leteria	4355
63 Activitats annexes als transports i agències de viatges	4680
36 Fabricació de mobles i altres indústries manufactureres	4776
22 Edició, arts gràfiques i reproducció de suports gravats	5726
72 Activitats informàtiques	7513
67 Activitats auxiliars a la intermediació financera	9592
28 Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	9711
80 Educació	10283
50 Venda, manteniment i reparació de vehicles a motor, motocicletes i ciclomotors	12344
92 Activitats recreatives, culturals i esportives	12523
93 Activitats diverses de serveis personals	17143
85 Activitats sanitàries i veterinàries i de servei social	25477
70 Activitats immobiliàries	39584
60 Transport terrestre i transport per canonades	40606
55 Hostaleria	41459
51 Comerç al major i intermediació del comerç, excepte vehicles a motor i motocicletes	42171
45 Construcció	82353
74 Altres activitats empresarials	83340
52 Comerç minorista, excepte vehicles a motor, motocicletes i ciclomotors	84774
Total	578340

Annex 2

Tesis d'arxivística presentades en universitats catalanes

Autor	Títol	Any	Universitat	Centre	Director
Tizón García, Jorge Luis	La automatizació de las historias clínicas en psiquiatria	1977	UB	Facultat de Medicina	Obiols Vie, Juan
Perpinyà Morera, Remei	Tecnologies de la informació i informatització d'arxius: l'Arxiu Episcopal de Vic	2000	UAB	Història moderna i contemporània	Riquer i Permanyer, Borja de
Jornet Benito, Núria	Sant Antoni i Santa Clara de Barcelona: origen d'un monestir i configuració d'un arxiu monàstic	2005	UB	Història medieval, paleografia i diplomàtica	Gari Aguilera, Blanca
Triay Tuduri, Laura	L'òpera a Maó (Menorca) durant el segle XIX : catàleg del fons d'òpera "Teatre Principal" conservat a l'Arxiu Històric Provincial de Maó i l'Arxiu Municipal de Maó	2004	UAB	---	---

Treballs de recerca i tesis de llicenciatura presentats en universitats catalanes

Autor	Títol	Any	Universitat	Centre	Director
Casademont i Donay, Miquel	Informe sobre l'estat dels arxius municipals de les comarques del Gironès i de la Cerdanya	1983	UAB	Història	Udina, Frederic
Mayans i Plujà, Antoni	Els Arxius municipals de les comarques de la Garrotxa i el Ripollès	1983	UAB	Història	Udina, Frederic
Prades i Buixons, Isidre	Els Arxius municipals a les comarques del Baix Empordà i La Selva	1983	UAB	Història	Udina, Frederic
Temporal i Paret, Josep	Els Arxius municipals a la comarca de l'Alt Empordà	1983	UAB	Història	Udina, Frederic
Vilar i Torrens, Josep Maria	Catàleg de l'arxiu de manuscrits musicals de la seu de Manresa	1984	UAB	Art	Bonastre, Francesc
Garrabou i Peres, Montse	L'Organització del col·legi de notaris de Cervera als segles XIV i XV, i el catàleg dels protocols del districte notarial de Cervera	1985	UB	Geografia i Història	Riu, Manel
Pons i Pujol, Jordi	Documents d'enllà per a la història d'ençà: arxius estrangers per a la història contemporània dels Països Catalans	2005	UAB	Història	Riquer i Permanyer, Borja de

Annex 3

Projectes europeus amb participació d'institucions catalanes

Títol	Acrònim	Coordinador	Participants de Barcelona	Dates	Programa
Transitional Metals in Paper	MIP	Netherlands Organisation for Applied Scientific Research	Arxiu de la Corona d'Aragó	2003-03-01 / 2006-02-28	Vè Programa Marc
Contemporary Culture Virtual Archive in XML	COVAX	Residencia de estudiantes	Universitat Oberta de Catalunya	01-01-2000 / 31-12-2001	Vè Programa Marc
DLM Forum - 2002	SSI	Societat de la Informació. Centre de Telecomunicacions i Tecnologies de la Informació de la Generalitat de Catalunya		01-04-2001 / 31-03-2003	Vè Programa Marc

Resumen

Se analizan las bases de la formación académica en relación con la realidad profesional en el marco de la convergencia europea. El proceso de convergencia europea de la educación superior tiene como objetivos prioritarios crear un espacio de investigación europea y un espacio europeo de educación superior. Partiendo del análisis de la realidad profesional y de los nuevos perfiles profesionales en Cataluña, se determinan cuáles son las bases de la formación llamadas a atender esta realidad profesional. Se lleva a cabo, asimismo, un análisis de la situación de la investigación archivística en Cataluña y se perfilan algunas líneas de actuación. Finalmente se valoran las oportunidades que el Espacio Europeo de Educación Superior ofrece para la normalización de la formación archivística.

Résumé

Est réalisée une analyse des bases de la formation académique en relation à la réalité professionnelle, dans le cadre de la Convergence européenne. Le processus de Convergence européenne de l'enseignement supérieur a pour objectifs principaux de créer un espace de recherche européenne et un espace européen d'enseignement supérieur. À partir de l'analyse de la réalité professionnelle et des nouveaux profils professionnels qui existent en Catalogne, sont exposées les bases de la formation qui doivent répondre à cette réalité professionnelle. À partir d'une analyse de la situation actuelle de la recherche en archivistique en Catalogne, sont énoncées quelques lignes directrices. Enfin, est effectuée une estimation des opportunités qu'offre l'Espace européen d'enseignement supérieur pour la normalisation de la formation en archivistique.

Summary

The basics of academic training are analysed in relation to the professional reality in the framework of European convergence. The main priorities of the European convergence process in the field of higher education include the creation of a European research space and a European higher education space. The training basics required to address this professional reality are mapped out based on the analysis of the professional situation and the new professional profiles in Catalonia. The presentation analyses the situation of archive research in Catalonia and provides an outline of the lines of action to be followed. Finally, the author takes a look at the opportunities for standardising training in the archival field offered by the European Space for Higher Education.